

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ КРЕДИТУ

Суть кредиту як економічної категорії ґрунтується та проявляється в його функціях. У філософському словнику наводиться таке визначення поняття “функція” як “спосіб діяння речі або елемента системи, спрямований на досягнення певного ефекту” [14, с. 748].

В економічній теорії сучасні наукові дослідження не мають єдиного підходу до визначення сутності та кількості функцій кредиту.

Єдиною функцією, навколо якої не спостерігається гострих дискусій і яка розглядається багатьма дослідниками є перерозподільна функція [10, с. 10; 11, с. 277], суть якої зводиться до того, що за допомогою тимчасово вільних коштів одних суб’єктів відбувається їх перерозподіл на засадах терміновості, поверненості та платності між іншими суб’єктами, які відчують тимчасову потребу в додаткових ресурсах.

За рахунок перерозподільної функції відбувається нагромадження позикових коштів у тих сферах господарської діяльності, які мають здатність забезпечення найбільш ефективного їх використання. Кредит сприяє вирівнюванню норми прибутку при перебігу капіталу з одних галузей економіки в інші. Кредит у перерозподільній функції забезпечує безперервний процес виробництва.

На думку О.В. Дзюблюка, “лише перерозподільну функцію можна розглядати як таку, що відображає конкретний прояв сутті кредиту як економічної категорії” [9, с. 26]. Він пропонує лише визнання перерозподільної функції кредиту. На нашу думку, в економічній системі крім перерозподілу вартості заслуговують на увагу інші функції кредиту.

В економічній літературі спостерігається широкий спектр думок стосовно функції заміщення кредиту. Деякі вчені, такі як М.І. Савлук з цього приводу зазначають “кредит забезпечує сприятливі умови для ефективного регулювання обороту грошей, оскільки кредитний механізм дає можливість гнучко розширити масу платіжних засобів в обороті” [6, с. 456]. О.І. Лаврушин називає цю функцію

кредиту “заміщення дійсних грошей кредитними операціями” [8, с. 174], при цьому вбачаючи основу у розвитку безготівкових розрахунків. В.Д. Лагутін зазначає, що “функція заміщення грошей кредитними інструментами пов’язана з антиципаційною властивістю кредиту – здатністю кредиту випереджати в часі процес нагромадження в товарній і грошовій формах” [13, с.17-18].

На наш погляд, на даному етапі розвитку економіки, кредит цю функцію виконує частково, тобто не в повній мірі, оскільки довгий період часу золоті монети як повноцінні гроші в обороті не використовуються.

Багато авторів наголошують та виділяють контрольну функцію кредиту [1, 5, 12], суть якої полягає в тому, що “у процесі кредитування здійснюється контроль за дотриманням умов і принципів кредитування з боку суб’єктів кредитної угоди” [5, с. 214]. Виходячи з цього, контрольна функція кредиту передбачає здійснення двостороннього контролю за діяльністю суб’єктів кредитних відносин. З одного боку передбачає необхідність кредитора контролювати господарську діяльність позичальника з метою мінімізації ризику, а з другого боку передбачає контроль позичальника за своєю діяльністю, з метою своєчасного погашення кредиту. Якщо таким чином розглядати “роботу” кредиту, то йому притаманна контрольна функція.

Професор М.І. Савлук зауважує “контрольній функції кредиту притаманна специфіка, яка відрізняє її від контролю, властивому іншим відносинам – фінансовим, податковим, страховим тощо. Вона полягає у високому стимулюючому ефекті й обмеженості адміністративно-вольового впливу на контрагента” [7].

Деякі автори [2, с. 60-61] у своїй праці пропонують виокремити ще стимулюючу функцію кредиту.

На нашу думку кредит дійсно стимулює розвиток економіки, але немає доцільності виокремлювати дану функцію, як самостійну. На нашу думку, логічно поєднувати контрольну і стимулюючу функції в одну – контрольню-стимулюючу.

А.С. Гальчинський розглядає ще функцію капіталізації вільних грошових доходів [4, с. 188-192]; В.С. Волинський в якості функцій кредиту розглядає ще

функції економії витрат обігу, а також централізації і концентрації капіталу [3, с. 10].

На нашу думку, немає жодних підстав для виокремлення даних функцій, тому що такі його функції реалізується через вище названі.

Такі автори як Б.С. Івасів звертають увагу ще на емісійну функцію кредиту, “оскільки на основі кредиту здійснюється емісія грошей як платіжних засобів” [11, с. 268]. Цієї думки ми не поділяємо, оскільки лише банківській системі притаманна емісія грошей, тому не потрібно і немає підстав її поширювати в цілому на кредит.

Взаємопов’язаність виділених у нашому науковому дослідженні функцій сприятиме забезпеченню стійкості кредитних відносин між кредитором і позичальником. Дані функції зображено на рис. 1.

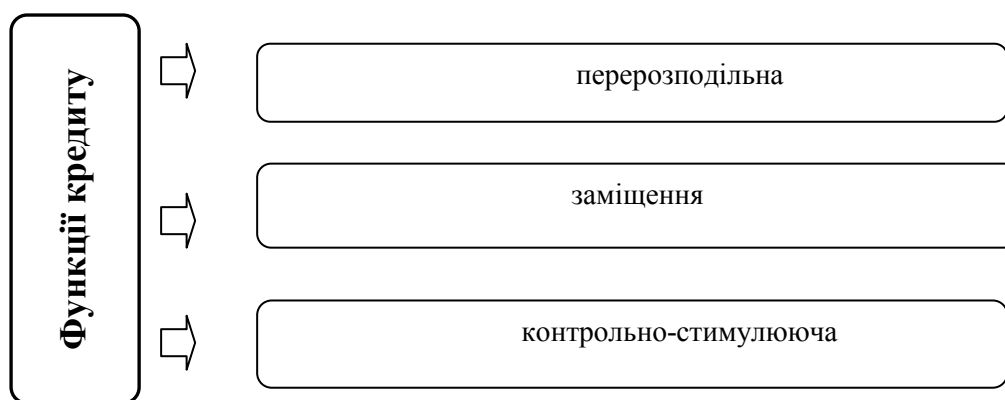

Рис. 1. Функції кредиту

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексійчук В.М. Гроші та кредит в системі відтворення АПК. – К.: ІАУ, 1998. – 383 с.
2. Бабич А.М., Павлова Л.Н. Финансы, денежное обращение и кредит. Учебник. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 687 с.
3. Волынский В.С. Кредит в условиях современного капитализма. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 176 с.
4. Гальчинський А.С. Теорія грошей: Навч. посібник. – К.: Основи. – 2000. – 414 с.

5. Гроші та кредит / Під редакцією Б.С. Івасіва. – К.: КНЕУ, 1999. – 404 с.
6. Гроші та кредит: Підручник / За заг. ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ. – 2006. – 744 с.
7. Гроші та кредит: Підручник / М.І.Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна, та ін. / За заг. ред. М.І.Савлука. – К.: КНЕУ, 2001. – 602 с.
8. Деньги, кредит, банки / Под редакцией О.И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 448 с.
9. Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. – К.: Поліграф книга, 2000. – 512 с.
10. Дзюблюк О.В. Сучасні аспекти розуміння сутності і ролі кредиту як економічної категорії / О.В. Дзюблюк // Світ фінансів. – 2010. – № 1. – С. 7-16.
11. Івасів Б.С. Гроші та кредит: Підручник / Тернопільська академія народного господарства. – Т.: Карт-бланш, 2005. – 528 с.
12. Олексієнко М., Ольшанський В., Лилак Д., Першиков Е. Кредит і кредитні правовідносини: економічна природа і практика законодавчого регулювання. – К.: Козаки, 1996. – 144 с.
13. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навч. посібник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2002. – 215 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
14. Філософський словник / За ред В.І. Шинкарука. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1986. – 800 с.